

RAPPORT EVALUATIE STEDENBANDEN WAGENINGEN

Den Haag, april 2012

Inhoudsopgave

Inleiding	4
1 Van Internationale samenwerking naar Internationaal beleid	5
2 Mörfelden-Walldorf	7
2.1 Geschiedenis	7
2.2 Huidige situatie	7
2.3 Resultaten	8
2.4 Zijn de doelstellingen gehaald?	9
2.5 Draagvlak	11
3 Ndiza	12
3.1 Geschiedenis	12
3.2 Huidige situatie	12
3.3 Resultaten	13
3.4 Zijn de doelstellingen gehaald?:	14
3.5 Draagvlak	15
4 Gödöllő	16
4.1 Geschiedenis	16
4.2 Huidige situatie	16
4.3 Resultaten	17
4.4 Zijn de doelstellingen gehaald?	18
4.5 Draagvlak in Wageningen	19
5 Zhangzhou	20
5.1 Geschiedenis	20
5.2 Huidige situatie	21
5.3 Resultaten	21
5.4 Doelstellingen gehaald?	22
5.5 Draagvlak	22

6	Organisatie en beleid van de gemeente Wageningen	23
6.1	De portefeuillehouder	23
6.2	De Raad	23
6.3	Beleidsnota	23
6.4	Ambtelijke ondersteuning	24
7	Conclusies en aanbevelingen	25
7.1	Mörfelden-Walldorf	25
7.2	Ndiza	25
7.3	Gödöllö	26
7.4	Zhangzhou	26
7.5	Organisatie en beleid gemeente	26
7.6	Handvatten voor bezuiniging	27
	BIJLAGE I: Geïnterviewden	29
	BIJLAGE II: VNG International	30

Inleiding

Deze evaluatie is een follow-up van de evaluatie in 2007. Bij de bespreking van deze evaluatie in de raad werd aangekondigd dat de stedenbanden elke vijf jaar geëvalueerd zouden worden. Voor de huidige evaluatie werd VNG International verzocht om aandacht te schenken aan de stevigheid van de stedenbanden met resp. Mörfelden-Walldorf, Gödöllö, de projectrelatie met Ndiza en de nieuwe vriendschapsband met Zhangzhou. De band met enkele gemeenten in Kroatië is gestopt.

Net als in 2007 staat de evaluatie in het teken van bezuinigingen. In 2012 gaat het om een bezuiniging van €20.000,- op een begroting van €60.000,- (activiteiten/subsidiebudget plus ambtelijke uren). Aan VNG International is gevraagd om een aantal handvatten te bieden voor bezuinigingen.

Op 19 januari 2012 bracht VNG International een offerte uit, en in de periode 6 – 31 maart werd het onderzoek uitgevoerd.¹ De opbouw van het rapport is als volgt. In het eerste hoofdstuk beschrijven wij de belangrijkste nieuwe trends in de gemeentelijke internationale samenwerking/beleid. Daarna onderzoeken wij elke stedenband/projectrelatie/vriendschapsband steeds volgens het zelfde stramien:

- 'Geschiedenis': een beschrijving in vogelvlucht van de ontwikkeling van de stedenband vanaf het eerste begin;
- 'Huidige situatie': de rol van de gemeente en de rol van het particuliere initiatief (werkgroep of stichting);
- 'Resultaten': beknopt de belangrijkste resultaten (uitwisselingen, projectresultaten);
- 'Doelstellingen gehaald?': hierbij gaan wij uit van de doelstellingen genoemd in 'Uitgangspunten voor het Wageningse beleid, notitie Internationale Samenwerking 2002-2006' van maart 2006 (dit is de laatste notitie);
- 'Draagvlak': hierbij maken wij onderscheid in passief draagvlak (weet de burger van de stedenband, staat hij er positief tegenover), actief draagvlak (hoeveel mensen zijn actief, geven geld e.d.), institutioneel draagvlak (hoeveel instellingen zijn bij de stedenband betrokken) en de aandacht die de stedenband via de media weet te genereren.
- Het politieke draagvlak (hoe staan de gemeenteraad en het college tegenover de stedenband, is men betrokken) komt in het hoofdstuk over Organisatie en beleid van de gemeente Wageningen aan de orde.

¹ Het onderzoek werd uitgevoerd door Erik-Jan Hertogs, projectleider VNG International. Hij werd hierin ondersteund door Lonneke Bentinck, stagiair VNG International.

1 Van internationale samenwerking naar internationaal beleid

Sinds de vorige evaluatie is het denken over de internationale samenwerking door gemeenten in een stroomversnelling geraakt. Hierbij zijn drie ontwikkelingen te zien:

1. Steeds meer gemeenten ontwikkelen integraal internationaal beleid;
2. Gemeenten zoeken naar meer efficiency door professionele landelijke samenwerking;
3. Gemeenten richten zich steeds meer op burgerschap; het zwaartepunt verschuift van de gemeente naar de burger.

Wij lopen deze drie punten langs.

Ad 1. Steeds meer gemeenten ontwikkelen integraal internationaal beleid. Gemeentelijke internationale samenwerking is niet langer vrijblijvend. Door de globalisering en de toenemende verwevenheid zijn er aanzienlijke belangen mee gemoeid. Daarom hebben lokale problemen vaak internationale oplossingen. Of het nu gaat om het stimuleren van de economie, het bevorderen van begrip tussen bevolkingsgroepen of om besluiten rond transport en infrastructuur. Nederlandse gemeenten willen lessen trekken uit ervaringen van partners in het buitenland. Dat geldt voor de stedenband, maar ook voor incidentele uitwisselingen en thematische netwerken. Daarnaast is het voor de beïnvloeding van het beleid op Europees niveau effectief om bondgenoten buiten Nederland te hebben. Voor het aanboren van Europese subsidies zijn contacten over de grenzen noodzakelijk: veel aanvragen moeten gezamenlijk met buitenlandse partners worden ingediend. Via internationale contacten en netwerken komen gemeenten op de hoogte van nieuwe mogelijkheden. Wie structureel betrekkingen met het buitenland onderhoudt heeft dus een voorsprong. Internationale activiteiten verstevigen het imago van gemeenten. Een gemeente die zich over de grenzen weet te presenteren trekt bedrijvigheid en kennisinstellingen aan en stimuleert daarmee hoogwaardige werkgelegenheid. Bovendien is een internationaal georiënteerde gemeente aantrekkelijker als werkgever. Nederlandse gemeenteambtenaren en bestuurders dragen kennis en ervaring over aan collega's in ontwikkelingslanden. Ten slotte: gemeenten willen bijdragen aan een duurzame wereld. Dit is bij uitstek verbonden aan een mondiaal perspectief. Internationale samenwerking wordt een onderdeel van een breder internationaal beleid.

Ad 2. Internationale uitwisselingen en het betrekken van de bevolking bij internationale samenwerking gebeurt meer en meer via landelijke programma's. Nederlandse gemeenten kiezen hiervoor omdat een gezamenlijke activiteit efficiënter is en een hogere kwaliteit oplevert dan een solistische actie. Een voorbeeld hiervan is het Local Government Capacity Programme, de opvolger van het LOGO South programma waarin 50 Nederlandse gemeenten kennis zullen leveren binnen strakke kaders om zo op een hoger niveau resultaten te behalen. Ook de Millennium Gemeente campagne is een voorbeeld van een campagne waarin Nederlandse gemeenten (in 2012: 152) onderling samenwerken om zo meer resultaat te behalen.

Ad 3. Door de bezuinigingen, maar ook door nieuwe ideeën over de eigen verantwoordelijkheid van de burger ten opzichte van de overheid verschuift het zwaartepunt van de internationale samenwerking naar de burger. In de Millennium Gemeente campagne zijn om die reden de “Teams 2015” geïntroduceerd. Deze Teams 2015 bedenken samen met medewerkers van de gemeente, ondernemers en prominenten acties voor duurzame oplossingen van wereldwijde problemen en steken zelf de handen uit de mouwen. In de meeste gemeenten is er in de internationale samenwerking sprake van een generatiekloof: jongeren zijn nauwelijks betrokken en als zij wel betrokken zijn, dan alleen binnen de eigen groep. De Millennium Gemeente campagne richt zich dan ook vooral op hen en stimuleert het gebruik van nieuwe media.

2 Mörfelden-Walldorf

2.1 Geschiedenis

De contacten met Mörfelden-Walldorf zijn ontstaan vanuit de vredesbeweging. Wageningen en Mörfelden-Walldorf waren in de jaren '80 kernwapenvrije gemeenten. In die tijd was er heftig verzet tegen de aanleg van een nieuwe startbaan voor een militair vliegveld bij Mörfelden-Walldorf. Vanuit Wageningen sloten linkse partijen zich aan bij dit verzet. Dit resulteerde in 1986 in een 'partnerschap voor de vrede' tussen beide steden. Dit partnerschap was sterk politiek gekleurd. Zo waren de oppositiepartijen in Mörfelden-Walldorf niet bij het partnerschap betrokken. Door het einde van de Koude Oorlog verdween die politieke grondslag. Na rijp beraad werd besloten om de band niet op te heffen, maar om hem te veranderen in een reguliere stedenband. De nieuwe grondslag voor de stedenband werd gevonden in de integratie van Europa, het oorlogsverleden en ontwikkelingssamenwerking. De doelstellingen en de structuur zijn sinds die tijd grotendeels gelijk gebleven.

2.2 Huidige situatie

De kosten voor de stedenband met Mörfelden-Walldorf zijn gemiddeld € 4.500,- per jaar. Dit betreft uitgaven voor o.a.: ontvangst en verblijf van de gasten uit Mörfelden-Walldorf rond 4/5 mei, reiskosten van groepen naar Mörfelden-Walldorf. De reiskosten worden voor maximaal de helft vergoed op basis van (benzine-)kosten. Deze worden uitgekeerd door de gemeente Wageningen op advies van de werkgroep. €1.250 euro van de gemeentefinanciering wordt gebruikt voor het financieren van de activiteiten van de werkgroep door het jaar heen. Het resterende bedrag wordt toegewezen aan communicatie, verblijf voor de officiële delegatiebezoeken en overleg tussen de twee gemeentes.

Enkele raadsleden zijn, vaak op individuele basis en/of via hun partij, betrokken bij de uitwisselingen. Op ambtelijk niveau is de beleidsmedewerker internationale samenwerking betrokken. Zij bezoekt de vergaderingen van de Werkgroep en verzorgt vanuit de gemeente het contact met de gemeente Mörfelden-Walldorf. Ook zijn er de afgelopen jaren uitwisselingen geweest tussen ambtenaren.

In Wageningen bemiddelt de werkgroep Mörfelden-Walldorf tussen scholen, verenigingen e.d. in de eigen stad en de tegenhangers in Mörfelden-Walldorf. Het bestuur van de Werkgroep bestaat uit vier actieve leden. Meerdere vrijwilligers kunnen ingeschakeld worden, bijvoorbeeld omdat zij contacten hebben in een bepaald circuit of voor bepaalde concrete klussen zoals tolken of het inrichten van een tentoonstelling en de contacten met de scholen.

De Werkgroep kan maximaal drie nieuwe bemiddelingen per jaar realiseren. Daarnaast zijn er contacten die vanzelf lopen. De Werkgroep geeft advies aan de gemeente over de reiskostensubsidies.

Deelnemers logeren afhankelijk van hun wensen bij gastgezinnen. De Werkgroep bemiddelt hierbij. De Werkgroep beschikt over een reservoir van 10-12 gastgezinnen en wil dit gaan uitbreiden vanwege de evenementen die op de plank staan voor de viering van 750 jaar Wageningen.

De samenwerking tussen de eerste twee klassen van de scholengemeenschap Pantarijn (HAVO/VWO) en de Bertha von Suttnerschule is weer opgestart. Per uitwisseling gaat het om een twintigtal leerlingen.

In Mörfelden-Walldorf wordt het contact met Wageningen verzorgd door de Freundeskreis en de gemeente Mörfelden-Walldorf. De Freundeskreis is een vereniging met 120 betalende leden (contributie: €7,-) en een bestuur van tien personen. Deze vereniging werkt voor de drie stedenbanden van Mörfelden-Walldorf (naast de band met Wageningen heeft Mörfelden-Walldorf ook banden met plaatsen in Frankrijk en Italië).

2.3 Resultaten

In de periode 2007-2012 vonden elk jaar een zevental activiteiten plaats. In een gemiddeld jaar gaat het hierbij om:

- een officiële delegatie van Mörfelden-Walldorf plus een delegatie van minimaal vijf personen van de Freundeskreis op 4 en 5 mei;
- één of meer uitwisselingen tussen sportclubs: o.a. tennis, petanque of hardlopen;
- één of meer culturele activiteiten, zoals een expositie van kunstenaars uit de zusterstad, de vertoning van een film of een fototentoonstelling gekoppeld aan een uitwisseling tussen de fotoclubs in beide gemeenten;
- activiteiten op muzikaal gebied met optredens in Mörfelden-Walldorf van Jazz at the Rhine Town Club, Folkcorn en diverse koren;
- deelname van Wageningse vrouwen en vrouwen uit andere zustersteden inclusief Mörfelden-Walldorf aan internationale vrouwendag in een elk jaar wisselend land;
- uitwisseling tussen de scholengemeenschap Pantarijn en de Bertha von Suttnerschule en contacten via internet;
- uitwisseling tussen ambtenaren rondom een specifiek thema (bijv. openbare dienstverlening of sociaal beleid).

In 2011 werden de volgende activiteiten gerealiseerd:

Bezoeken vanuit Mörfelden-Walldorf aan Wageningen in 2011:

- een bezoek van de Bertha von Suttnerschule (11 scholieren) aan de scholengemeenschap Pantarijn;
- deelname van een officiële delegatie en een delegatie van de Freundeskreis aan de 4/5 mei ceremonie;

- een bezoek van Boulefreunde der SKG Walldorf aan Succes Sans Soif Wageningen;
- een bezoek van de Freundeskreis aan Wageningen;
- een tennistoernooi georganiseerd door De Wageningse tennisclub met deelnemers uit Wageningen, Mörfelden-Walldorf en Torre Pellice, de Italiaanse zusterstad van Mörfelden-Walldorf. Elke stad was met tien tennissers vertegenwoordigd.

Bezoeken van Wageningen aan Mörfelden-Walldorf in 2011:

- bezoek van vertegenwoordigers van de stedenbanden van Wageningen (met o.a. burgemeester Van Rumund), Vitrolles (Frankrijk) en Torre Pellice (Italië) aan Mörfelden-Walldorf wegens het 25-jarig jubileum van de Freundeskreis;
- projectweek rond het thema 'Jungle' op de basisschool Wilhelm-Arnoul-Schule met deelnemers van Pantarijn;
- bezoek van de jeu de boules vereniging Succes Sans Soif uit Wageningen aan Mörfelden-Walldorf om mee te doen aan de jaarlijkse Stadtmeisterschaft;
- een tweedaags werkbezoek vanuit de gemeente (vier beleidsmedewerkers) om te praten over sociale zekerheid, jeugd en voorzieningen voor ouderen.

Daarnaast werd in 2011 werden in Wageningen de volgende activiteiten gerealiseerd:

- opening van het Mörfelden-Walldorfplein;
- een thematische fotowedstrijd georganiseerd door de Fotoclub Mörfelden-Walldorf en Cameraclub Wageningen met jury's in beide steden. De foto's werden in beide steden geëxposeerd. Burgemeester van Rumund koos de winnende foto.

2.4 Zijn de doelstellingen gehaald?

Doelstelling 1: 'de uitwisseling van jongeren';

De deelname van jongeren is in de evaluatieperiode sterk gestegen doordat de uitwisselingen tussen de scholengemeenschap Pantarijn en de Bertha von Suttnerschule weer opgestart zijn. Wellicht kan ook de Christelijke Middelbare school Het Streek (die in 1999 heeft deelgenomen aan een studiereis naar Mörfelden-Walldorf) weer bij de uitwisselingen betrokken worden)

Conclusie: doelstelling gehaald.

Doelstelling 2: 'viering van 4/5 mei';

Bij elke viering van 4 en 5 mei is een officiële delegatie van de gemeente Mörfelden-Walldorf aanwezig. Hieraan wordt door de burgemeester van Mörfelden-Walldorf anno 2012 nog steeds veel waarde gehecht. Daarnaast is er altijd een delegatie van de Freundeskreis aanwezig (en een delegatie uit Gödöllö). Ook jongeren worden betrokken.

Conclusie: doelstelling gehaald.

Doelstelling 3: 'het uitvoeren van gezamenlijke projecten in de derde wereld/zustersteden';

De gemeente Mörfelden-Walldorf steunt de projecten van de Stichting Samenwerking Wageningen-Ndiza al sinds het begin van de projectrelatie. Ook in de geëvalueerde periode ontving de Stichting van de gemeente Mörfelden-Walldorf jaarlijks €2.000,-.

Het project van Mörfelden-Walldorf dat de gemeente Wageningen steunde (Project Bychow) is gestopt. Er zijn geen plannen om een nieuw project te ondersteunen.

Conclusie: De doelstelling om gezamenlijk projecten in ontwikkelingslanden uit te voeren wordt nog wel (in zeer bescheiden mate) door de gemeente Mörfelden-Walldorf ingevuld. Maar onder andere door de bezuinigingen is dit in Wageningen niet meer mogelijk.

Doelstelling 4: 'uitwisselingen tussen beide gemeenten op projectmatige basis (bijv. inhoudelijke uitwisselingen t.a.v. een verenigd Europa)';

Tussen beide gemeenten hebben uitwisselingen op bestuurlijk niveau plaats (4 en 5 mei delegaties). Ook zijn er inhoudelijke uitwisselingen op ambtelijk niveau. De symposia zijn gestopt.

Conclusie: Uitwisselingen zijn gerealiseerd. De uitwisselingen tussen ambtenaren waren inhoudelijk. De uitwisselingen waren niet op projectmatige basis (in de zin dat zij de project cyclus volgden).

Doelstelling 5: 'een bijdrage leveren aan een positieve beeldvorming t.a.v. Duitsers';

Deze doelstelling is niet meer actueel voor de nieuwe generatie. Gezien het economische belang van Duitsland en de nabijheid van het land is het wel belangrijk om aan goed nabuurschap te werken. Een nieuwe doelstelling zou kunnen zijn: verbeterde samenwerking met Duitsers door hen beter te leren kennen en van hen leren.

Conclusie: Doelstelling wijzigen.

Doelstelling 6: 'particuliere uitwisselingen via het Platform Mörfelden-Walldorf en de Freundeskreis laten plaatsvinden die gefinancierd en mede ondersteund worden door de gemeente';

Enkele tientallen personen per jaar gaan vanuit beide gemeenten bij elkaar op bezoek. De gemeente Wageningen financiert deze via de reiskostenregeling en ondersteunt, op bescheiden wijze, de Werkgroep.

Conclusie: Doelstelling gehaald.

2.5 Draagvlak

Het passieve draagvlak in Wageningen voor de stedenband is ten opzichte van 2007 gegroeid. Meer Wageningers kennen de band o.a. door de bordjes langs de toegangswegen, door de uitwisselingen tussen de scholen en door het Mörfelden-Walldorfplein. Het bestuur van de Werkgroep benadert de media actief en weet gemiddeld vijf keer per jaar een stukje in De Stad Wageningen of in de Veluwepost te krijgen.

De exposities van kunstenaars uit beide steden spreken tot de verbeelding, en geven de stedenband een esthetische uitstraling.

Aankondigingen over de exposities weten de media te bereiken. Twee bestuursleden werken in de kunstsector waardoor zij een uitgebreid adressenbestand en een stevig netwerk hebben.

De Werkgroep maakt veel gebruik van de sociale media zoals Twitter (25 tweets die verwijzen naar een nieuwsbericht) en Facebook. De website van de Werkgroep, www.twincitieswageningen.eu, is onlangs vernieuwd. Het is een overzichtelijke actuele website waar zowel de stedenband met Mörfelden-Walldorf als die met Gödöllö een eigen sectie heeft.

De Werkgroep heeft ook een profiel op Hyves. Dit sociale netwerk wordt vooral door jongeren onder de twintig gebruikt. De (zeer beperkte) berichtgeving van de werkgroep op Hyves is niet aan deze doelgroep aangepast. Zo zou het goed zijn om de uitwisselingen van Pantarijn op het Hyves profiel te plaatsen. Facebook wordt echter wel actief gebruikt.

Het actieve draagvlak is voldoende voor de activiteiten zoals die op dit moment gepland zijn. Er zijn een tiental gastgezinnen, maar de groepen logeren bij hun counterparts. De kleine basis aan gastgezinnen wordt vooral gebruikt als er bij de officiële delegaties leden van de Freundeskreis meekomen. Zij worden dan door het platform ondergebracht. Wanneer er uitwisselingen zijn worden gastgezinnen geworven binnen de deelnemers aan de activiteiten (bij een tennistoernooi slapen de spelers bijvoorbeeld bij collega-tennissers). Rond de viering van het 750-jarige bestaan van Wageningen zullen waarschijnlijk meer vrijwilligers en dan met name gastgezinnen nodig zijn.

3 Ndiza

3.1 Geschiedenis

Het contact met Nyabikenke (tegenwoordig een dorp binnen de Rwandese regio Ndiza) werd door een groepje Wageningse studenten gelegd in 1972. De samenwerking van Wageningen met Nyabikenke is daarmee de oudste van een Nederlandse gemeente met een ontwikkelingsland. De keuze voor Nyabikenke werd gemaakt vanwege de aanwezigheid van een Nederlandse contactpersoon.

De regio van Ndiza niet ontkwam niet aan de genocide van 1994. Het contact werd tijdelijk verbroken. In 2000 werd Nyabikenke met vier andere gemeenten samengevoegd tot Ndiza. Hierdoor moesten de bestuurlijke contacten opnieuw geformuleerd worden. De Stichting koppelgemeente Wageningen – Nyabikenke, die was opgericht in 1979, veranderde de naam in Stichting Samenwerking Wageningen – Ndiza. In 2006 werd een nieuwe gemeentelijke herindeling doorgevoerd waarbij Ndiza op ging in het zeer uitgestrekte district Muhanga (500.000 inwoners). De districtsautoriteiten zouden graag zien dat de gemeente Wageningen de contacten met Muhanga formaliseert, maar Wageningen wil zich liever focussen op Ndiza. Daarbinnen spelen de meeste activiteiten zich af in Nyabikenke maar dit is geen bewuste keuze. In 1997 besloot de gemeente Wageningen de stedenband te herdefiniëren als 'een stedenband op projectmatige basis' en op basis van de evaluatie uit 2007 als 'een projectrelatie'.

3.2 Huidige situatie

De gemeente Wageningen verdubbelt jaarlijks de particuliere donaties aan de Stichting Samenwerking Wageningen – Ndiza met een maximum van €2.500,--. Aangezien de donaties ruim boven dit bedrag zijn ontvangt de Stichting altijd het maximale bedrag. Daarnaast ontvangt zij van de gemeente €450,- voor organisatiekosten.

Het stichtingsbestuur bestaat uit vier personen, waaronder bestuursleden met veel Afrika ervaring. Zo trad Egbert Hoving in 2008 tot het bestuur toe. Hij komt voor zijn werk enkele keren per jaar in de buurt van Ndiza en bezoekt dan ook de projecten van de Stichting. Ook Mathilde Maijer, sinds 2010 voorzitter, heeft veel Afrika ervaring. Zij is PvdA-raadslid in Wageningen en consultant op het gebied van ontwikkelingssamenwerking.

De counterpart aan Rwandese kant is het Comité de Jumelage. Het bestaat uit een tiental vertegenwoordigers van verschillende delen van de samenleving plus een vertegenwoordiger van de district Muhanga. De samenstelling is stabiel en de spil is al vele jaren Monique Uwimana.

Het Comité ontvangt vanuit Wageningen jaarlijks €600,- voor vergaderkosten.

De Stichting was er tot voor kort vooral op gericht om substantiële ontwikkelingsprojecten te realiseren op basis van bijdrage van donateurs, inzamelingsacties, bijdragen van de gemeente Wageningen en de gemeente Mörfelden-Walldorf. In latere jaren ging de Stichting zich steeds meer richten op het verwerven van externe financiering zoals Wilde Ganzen, Oxfam/Novib en NCDO. Met de komst van de twee nieuwe bestuursleden is een nieuwe lijn ingezet. Niet langer 'harde' brick-and-mortar' projecten (slaapzalen, schoollokalen, een kliniek, waterleiding), maar 'zachte' projecten (onderzoek naar microkredieten, schoolbibliotheek, ICT). De reden hiervoor is dat 'harde' projecten voor een kleine organisatie als de Stichting een zwaar beslag leggen op de organisatiecapaciteit. De Stichting wil meer tijd steken in het betrekken van de bevolking in Wageningen, en dan met name de jongeren. 'Zachte' projecten zijn hiervoor beter geschikt. De bevolking van Wageningen in contact brengen met de bevolking van Ndiza is tegenwoordig beter mogelijk omdat de bereikbaarheid van Ndiza verbeterd is en ook de communicatie door de komst van het internet en mobiele telefonie naar het gebied. Bovendien spreken steeds meer jongeren in Ndiza Engels.

3.3 Resultaten

In de periode 2007-2012 richtte de Stichting zich op de volgende projecten:

- Reparatie van een waterleiding waar vele honderden mensen, waaronder 270 arme boerengezinnen en 700 leerlingen van een lagere school, van afhankelijk zijn. Het herstel kostte €17.000,-. Donors waren particulieren (€6.000,-), de gemeente Wageningen en Impulsis. Het project kampt met een tegenslag door dat de bron minder water geeft dan verwacht. De Stichting zoekt naar manieren om uit te vinden hoe dit komt.
- De aanleg van internet bij de drie middelbare scholen in Ndiza. De drie scholen kregen van de regering van Rwanda computers, maar de scholen waren niet aangesloten op elektriciteit, laat staan internet. Met behulp van een Wageningse ICT student en een lokale technicus zijn de computers destijds aangesloten op een generator en op draadloos internet. De Stichting heeft dit gefinancierd. Ondertussen is een deel van Ndiza aangesloten op het elektriciteitsnet, dus op één school zijn de generatoren niet meer nodig. Na schooltijd dienen de computerlokalen als internetcafé voor omwonenden. Zo kunnen het abonnement en het onderhoud weer worden terug verdiend, al zijn er wel voortdurend technische problemen met de computers (bijvoorbeeld door virussen). Met dit project ziet de Stichting dan ook goede kansen voor Wageningse individuele jongeren, die (bijvoorbeeld door uitwisselingen) hun kennis van computers kunnen overbrengen op de plaatselijke bevolking.
- Ondersteuning van uitwisselingen van muziek- en theatergroepen, waarbij de gasten (veelal jongeren) tevens gezondheidsvoorlichting krijgen, bijvoorbeeld over AIDS.
- Onderzoek naar het opzetten van een fonds om vrouwengroepen in de gelegenheid te stellen een business plan uit te werken.
- Het betrekken van de leerlingen van Pantarijn bij Ndiza. Pantarijn heeft contact met de King Davidschool in Kigali, de hoofdstad van Rwanda. Deze contacten lopen via de Stichting Rwanda Solidair, een organisatie met als doelstelling het bevorderen van samenwerking tussen Nederlandse en Rwandese scholen.

- Aankoop van boeken in Kigali voor een schoolbibliotheek in Ndiza. Een Wageningse jongere (de zoon van de voorzitter van de Stichting) heeft voor dit doel €1.300,- 'bij elkaar getwitterd'.
- Het verstrekken van microkredieten aan vrouwengroepen in Ndiza en op het gebied van onderwijs (alfabetisatie). Wageningse studenten onderzoeken de randvoorwaarden hiervoor.
- In 2010, in het kader van dertig jaar vriendschapsband, bezocht een officiële negenkoppige delegatie vanuit Wageningen, o.l.v. burgemeester van Rumond, Ndiza. Eén keer eerder, in 2001, bezocht een officiële delegatie Ndiza.). De gemeente Wageningen is sterk betrokken bij Rwanda. Dit komt o.a. tot uiting door het bijwonen en van plechtigheden rond de genocide, ontvangst van de Rwandese ambassadeur, hulp bij verwerven van steun/fondsen, het zorgvuldig beantwoorden van vragen vanuit IKV Pax Christi en VNG International en door mee te werken aan bezoeken uit Rwanda indien dit gevraagd wordt.
- De organisatie van een 'ontwikkelingsreis' voor acht personen door Rwanda die in het teken zal staan van ontwikkelingsinitiatieven door Rwandezen zelf. Het doel is kennismaking met de ontwikkelingsproblematiek van Rwanda en het stimuleren van het toerisme. De deelnemers betalen zelf alle kosten (gepland).
- Het verbeteren van de opbrengst en de kwaliteit van de honing van twee honingcoöperaties door kennisoverdracht vanuit SNV en Wageningse bijhouders. Hierbij wordt getracht om honing uit Ndiza in Wageningen te krijgen (gepland).

3.4 Zijn de doelstellingen gehaald?:

Doelstelling 1: 'vanuit een solidariteitsgedachte de bevolking van Ndiza blijvend ondersteunen middels het financieren van concrete projectvoorstellen;'

Het financieren van concrete projectvoorstellen is voor een kleine organisatie als de Stichting Samenwerking Wageningen Ndiza zeer complex en arbeidsintensief. Het gaat ten koste van het betrekken van de bevolking van Wageningen. Daarom is het positief dat de Stichting ervoor gekozen heeft om zich op 'zachte' projecten te richten: projecten die minder vereisen in termen van projectmanagement en die meer mogelijkheden bieden om Wageningers te betrekken. Wij verwachten dat door deze wijziging in het beleid de band meer zal gaan leven onder de bevolking.

Conclusie: de doelstelling is verschoven van het financieren van projectvoorstellen naar het met elkaar in contact brengen van mensen uit Wageningen en Ndiza rond kleine ontwikkelingsprojecten. De nieuwe projecten van de Stichting passen goed bij het verwezenlijken van deze doelstelling.

Doelstelling 2: 'een bijdrage leveren aan het decentralisatieproces';

De stedenband draagt niet bij aan het decentralisatieproces in de zin van kennisoverdracht door de gemeente Wageningen aan het lokale bestuur.

Conclusie: doelstelling wordt niet langer nagestreefd.

Doelstelling 3: 'het organiseren van ontmoetingen van delegaties uit Wageningen en Ndiza elke 2,5 à 3 jaar (afwisselend in Wageningen en Ndiza)'.

In 2001 bezocht een delegatie uit Wageningen Ndiza. In 2004 bezocht een delegatie uit Ndiza Wageningen. En in 2010 bezocht Wageningen met een negenkoppige delegatie, o.l.v. burgemeester van Rumund, Ndiza. Er is in de evaluatieperiode geen bezoek van een delegatie uit Ndiza aan Wageningen geweest.

Conclusie: beide gemeenten bezoeken elkaar minder vaak, maar gezien het karakter van de relatie zijn meer bezoeken niet gewenst.

3.5 Draagvlak

De Stichting heeft een inhoudelijke goede digitale nieuwsbrief, die in de plaats is gekomen voor de papieren Umubano Nieuwsbrief. De nieuwsbrief komt 2 à 3 maal per jaar uit.

De website, www.wageningenndiza.nl is goed bijgewerkt en bevat veel informatie en foto's. De Stichting wil meer jongeren bij de projectrelatie betrekken. Hiervoor is het beter om de website meer op jongeren te richten: kortere teksten en een meer directe stijl van schrijven. Op de foto's komen weinig mensen uit Wageningen voor en de foto's van Ndiza zijn weinig persoonlijk.

De Stichting is aanwezig op Twitter en Facebook. Voor het project Access to English (het opzetten van een schoolbibliotheek) zijn de fondsen 'bij elkaar getwitterd'. Op Facebook bestaat er een pagina Wageningen-Ndiza en activiteiten worden hier op aangekondigd. De sociale media zijn belangrijk in het creëren van een (internet)gemeenschap rond de projectrelatie en om bekendheid te geven aan nieuwe initiatieven. Naast het gebruik van sociale media is de Stichting aangesloten bij Otherwise. Dit is een stichting van en voor WUR studenten die iets doen met ontwikkelingssamenwerking en mondiaal burgerschap. De stages en onderzoeksmogelijkheden die de stedenband Wageningen-Ndiza aanbiedt, worden ook via hun digitale nieuwsbrief bekend gemaakt.

4 Gödöllö

4.1 Geschiedenis

De contacten tussen Gödöllö (Hongarije) en Wageningen stammen uit 1988, dus al voor de val van de muur, toen de afdeling Wageningen van de Interkerkelijke Vredesgroep een partner zocht voor 'discussie over ontspanning van onderop'. Na de val van de muur nam het aantal contacten tussen burgers en maatschappelijke organisaties snel toe waardoor in 1992 besloten werd een formele relatie 'voor onbepaalde tijd' tussen de steden aan te gaan. De officiële stedenbandverklaring plaatst de samenwerking binnen de context van 'het verwezenlijken van een rechtvaardige en democratische internationale samenleving'. De verklaring bevat een zeer ambitieuze lijst voor contacten en samenwerking met een belangrijke rol voor de gemeente: uitwisseling van kennis en ervaringen op een groot aantal terreinen en het verwerven van steun voor gezamenlijke projecten. Ook voor respectievelijk het bedrijfsleven, het onderwijs, de wetenschap, de culturele sector en burgers wordt een rol geschetst. Bewustmaking van de inwoners van de vredes- en ontwikkelingsproblematiek en het milieuvraagstuk wordt eveneens genoemd. Om deze doelstellingen te verwezenlijken werd een platform opgericht waarin gemeente en particulier initiatief samenwerkten. Drie jaar later werd de Stichting Stedenband Wageningen- Gödöllö opgericht, met als doel de samenwerking van particuliere organisaties die betrokken zijn te ondersteunen, te adviseren in te faciliteren. De Interkerkelijke Werkgroep en organisaties op het gebied van welzijn en gezondheid die al in Gödöllö actief waren, leverden een aantal leden voor het Stichtingsbestuur.

4.2 Huidige situatie

De Stichting Stedenband Wageningen-Gödöllö organiseert, in samenwerking met de gemeente Wageningen om het jaar een uitwisseling met Gödöllö. De delegatie bestaat uit ca 40-50 personen, afkomstig uit diverse Wageningse organisaties. Vanuit de raad neemt meestal ook een wethouder en/of één of meer raadsleden deel aan de uitwisseling. Het andere jaar ontvangt Wageningen een gelijksoortige delegatie uit Gödöllö. De ontvangst en het programma wordt door de Stichting in samenwerking met de gemeente voorbereid en uitgevoerd.

Het programma voor de uitwisseling wordt gemaakt door de Stichting Stedenband Wageningen-Gödöllö en het Platform in Gödöllö, samen met de beide gemeentes. Door het jaar heen vinden ook uitwisselingen op kleinere schaal plaats (bijvoorbeeld via de Interkerkelijke Stichting of de Stichting Welzijn en Gezondheidszorg Wageningen-Gödöllö (WGWG). Er wordt altijd gelogeed bij gastgezinnen. De delegaties reizen met de bus en de busreis zelf is een belangrijk onderdeel van de uitwisseling, omdat de lange rit (17 uur) de cohesie in de groep bevordert. Zo wordt per deelnemende groep iemand gevraagd om in de bus een toelichting te geven op zijn of haar activiteiten binnen de stedenband.

Er zijn verschillende organisaties actief in de samenwerking en de uitwisselingen. De oudste deelnemende groep is de Interkerkelijke Werkgroep. Deze groep staat aan de basis van de samenwerking en is sinds 1988 actief. Ook de Stichting Welzijn en Gezondheidszorg Wageningen-Gödöllö (WGWG) is een groep die al lang (sinds 1996) deelneemt. De Stichting WGWG ondersteunt op een zeer praktische manier een verpleeghuis in Gödöllö.

De gemeente financiert de uitwisselingen jaarlijks met ongeveer € 10.000,--. De deelnemers betalen zelf €50,- voor reiskosten en deelname aan het programma. Daarnaast ontvangt de Stichting Stedenband Wageningen-Gödöllö een subsidie van (ongeveer € 500,--/jaar, voor de ontvangst van gasten uit Gödöllö op 4 en 5 mei; en andere onkosten). Van het programma Europa voor de Burger is twee maal een bijdrage ontvangen voor de uitwisselingen.

Het bestuur van de Stichting bestaat uit vertegenwoordigers van de groepen die actief zijn binnen de stedenband en deels uit bestuursleden die op andere gronden (kennis van het Hongaars) gevraagd zijn. Het bestuur is zeer stabiel. De samenwerking tussen het bestuur en de gemeente Wageningen is goed

In Gödöllö bestaat een vereniging voor de stedenbanden van de stad. Dit zijn merendeels Hongaarstalige steden in buurlanden. De band met Wageningen wordt door Gödöllö zeer gewaardeerd. De stedenband tussen Wageningen en Gödöllö wordt in Nederland en Hongarije gezien als de meest brede band. De samenwerking met Gödöllö is over de jaren steeds gemakkelijker geworden omdat in Gödöllö steeds meer Engels gesproken wordt.

4.3 Resultaten

- Deelname aan de conferentie van de Landenkring Hongarije over de toekomst van Hongaars-Nederlandse stedenbanden in Gödöllö (6 en 7 oktober 2011). Aan deze conferentie namen vijf Nederlandse en zes Hongaarse gemeenten deel met vertegenwoordigers van de Nederlandse ambassade in Hongarije en het Hongaarse ministerie van Buitenlandse Zaken. Tjitske Zwerver en Bert van Ravenhorst (hoofd algemene zaken van de gemeente Maassluis) schreven een verslag dat gepubliceerd werd op de website van de VNG.
- De Stichting Welzijn en Gezondheidszorg Wageningen-Gödöllö (WGWG) heeft in 2011 een badkamer in het verpleeghuis gerenoveerd dankzij giften van burgers in Wageningen en enkele bedrijven in Wageningen.
- De Stichting WGWG voerde kleinere projecten uit voor o.a. een psychiatrische afdeling, dak- en thuislozen, tafeltje dekje en kinderopvang.
- Uitwisselingen van de Interkerkelijke Werkgroep met de partnerorganisatie in Gödöllö. Zij organiseren onderwerpen rond een thema dat vooraf is afgesproken en besproken.
- Leerlingen uit groep 7 en 8 van de Kardinaal Alfrinkschool wisselen uit met de Damjanichschool. Tussen de bezoeken door onderhouden zij contacten via internet en email. Tussen de leraren van de beide scholen vindt daarnaast kennisuitwisseling plaats (over thema's als 'hoe ga je om met pesten op school', 'kinderen met een rugzakje' e.d.)

- Het vrouwen netwerk Wageningse Ingenieurs (VWI) heeft contacten met Regina, een organisatie waarin vrouwen participeren. De VWI heeft in Gödöllö onder meer workshops gegeven voor vrouwen met een academische opleiding over het starten van een eigen bedrijf. Ook wordt gezocht naar (Europese) subsidies om hun werk uit te breiden en te verdiepen.
- De laatste jaren heeft ook de Homojongerengroep Shout uit Wageningen deelgenomen aan de uitwisselingen. Homoseksualiteit is in Hongarije moeilijk bespreekbaar. Shout heeft contact gehad met een groep in Boedapest. In Gödöllö bestaat geen organisatie voor homojongeren.
- Tijdens de uitwisseling in 2011 is de breakdancegroep Ill Skill Squad (ISS) meegereisd op verzoek van de gemeente Gödöllö. Eerder dat jaar had ISS opgetreden tijdens een festival in Gödöllö.

4.4 Zijn de doelstellingen gehaald?

Doelstelling 1: 'uitwisselingen tussen beide gemeenten projectmatig vormgeven (kennisuitwisseling middels het vaststellen van inhoudelijke projecten)'.

Op dit moment lopen er geen inhoudelijke, projectmatig vormgegeven uitwisselingen. Vanuit de gemeente Gödöllö is de suggestie gedaan om in zijn algemeenheid gemeentelijke professionals meer bij de uitwisseling te betrekken. Een mogelijke terrein voor uitwisseling is het duurzaam omgaan met bedrijventerreinen en metropolitan foodclusters. Dit zou opgezet kunnen worden samen met de universiteit.

Conclusie: doelstelling is niet langer leidend, mogelijk wordt nieuwe invulling gegeven rond het thema van duurzame bedrijfsterreinen en metropolitan foodclusters.

Doelstelling 2: 'een bijdrage leveren aan de toetreding van Hongarije tot de Europese Unie'.

In het verleden heeft Wageningen hieraan bijgedragen, maar de doelstelling is door de toetreding van Hongarije aan de EU niet langer actueel.

Conclusie: doelstelling niet langer actueel.

Doelstelling 3: 'particuliere uitwisselingen doen plaatsvinden via de Stichting Stedenband Wageningen Gödöllö; deze worden medegeorganiseerd en gefinancierd door de gemeente Wageningen; de nadruk ligt hierbij op "duurzame" uitwisselingen (d.w.z. niet eenmalig)'.

Sinds de evaluatie van 2007 hebben aan de uitwisselingen diverse groepen deelgenomen. Voor een deel waren dit organisaties die al langer betrokken zijn bij de uitwisselingen en voor een deel nieuwe.

Zo hebben basisscholen (de Kardinaal Alfrinkschool uit Wageningen en de Damjanichschool uit Gödöllö) afspraken gemaakt voor een langdurige samenwerking. Leden van de Vereniging van Vrouwelijke Ingenieurs uit Wageningen heeft een contact opgebouwd met Regina in Gödöllö, een organisatie waarin vrouwen vrijwilligerswerk doen. De basis voor de stedenband is hiermee versterkt. Doordat groepen uit beide steden bij gastgezinnen logeren is het bereik extra groot.

Conclusie: doelstelling gehaald

Doelstelling 4: 'uitwisselingen tot stand brengen tussen (afdelingen van) de Homogroep Wageningen en homogroepen in/rondom Gödöllö; tussen jongeren in Wageningen en Gödöllö op de thema's toerisme en milieu'.

De Homo jongerengroep Shout uit Wageningen is bij de uitwisseling betrokken, maar er is nog geen counterpart gevonden in Gödöllö. De betrokkenheid van jongeren krijgt vorm door de deelname van de Kardinaal Alfrinkschool en de breakdancers van III Skill Squad.

Conclusie: doelstelling deels gehaald.

4.5 Draagvlak in Wageningen

Door de betrokkenheid van veel instellingen en door de jaarlijkse uitwisselingen hebben veel mensen direct of indirect te maken gehad met de stedenband. Er is een adressenbestand met 50-80 gastgezinnen. De Stichting stedenband heeft zelf geen donateurs. Zij heeft een website in samenwerking met de Werkgroep Mörfelden-Walldorf. De Stichting heeft moeite om de lokale pers te interesseren voor de uitwisselingen binnen de stedenband.

Raadsleden uit Wageningen gingen in 2011 mee met de uitwisseling, overlegden met collega-raadsleden in Gödöllö en namen deel aan de conferentie over Hongaars-Nederlandse stedenbanden.

5 Zhangzhou

5.1 Geschiedenis

In juni 2007 ontving burgemeester Van Rumund een verzoek om een vriendschapsband aan te gaan met Zhangzhou. Het verzoek was afkomstig van de gouverneur van Fujian, de Chinese provincie waar Zhangzhou deel van uitmaakt, en werd aan hem per brief² overgebracht door Aalt Dijkhuizen, de voorzitter van de raad van Bestuur van Universiteit en Research Centre (Wageningen UR). Dijkhuizen was twee jaar eerder persoonlijk adviseur geworden van de gouverneur. Dijkhuizen: 'Het aangaan van een stedenband met Zhangzhou zou goed aansluiten bij onze activiteiten en brengt verder geen verplichtingen met zich mee.'

De contacten van Wageningen UR met Fujian Province zijn onderdeel van haar brede netwerk in China. Wageningen UR heeft al sinds 1984 contacten met Chinese universiteiten, eerst met de Landbouw Universiteit van Nanjing en later met tientallen andere hogere onderwijsinstellingen. Dit was voornamelijk op het initiatief van China. Lang niet alle instellingen waren van hoge kwaliteit. Een jaar of zeven geleden heeft Wageningen de samenwerking met de minder goede universiteiten laten doodbloeden. Zij heeft nu contact met vier of vijf van de allerbeste universiteiten en daarnaast met de drie beste landbouwuniversiteiten. De samenwerking met China ziet zij als een strategische keuze. Immers, binnen het domein van 'voedsel' hebben de besluiten die door Chinese leiders genomen worden consequenties op wereldschaal. Wageningen UR beseft dat de samenwerking met China op dit moment nog eenrichtingsverkeer is wat betreft de kennisoverdracht, maar wil Wageningen UR haar positie behouden zal zij in China aanwezig moeten zijn omdat daar, zeker op een termijn van 10-20 jaar, op wereldniveau de besluitvormingscentra liggen.

Om dichter bij die besluitvorming aanwezig te zijn besloot Wageningen UR om niet alleen met de universitaire wereld, maar ook met het Chinese administratieve bestuur de banden aan te halen. Wageningen koos voor samenwerking met de provincie Fujian omdat het een overheid is die gericht is op modernisering, niet te bureaucratisch is en bereid is te experimenteren met concepten en ideeën. De samenwerking leidde tot de benoeming van Aalt Dijkhuizen tot persoonlijk adviseur van de gouverneur van de Provincie Fujian en ereburger van die provincie in 2005. Vier mensen van Wageningen UR komen meer dan één maal per jaar in Fujian of Zhangzhou en een dertigtal wat minder vaak. Ter vergelijking: het aantal medewerkers dat China bezoekt vanuit Wageningen UR aan heel China bedraagt zo'n honderd per jaar. Wageningen UR heeft momenteel een honderdtal projecten in China, met een omzet van bijna 30 miljoen. Een tiental daarvan is in Fujian Province. Een kwart van haar buitenlandse master studenten is Chinees en 10% van haar PhD studenten.

Vanuit Wageningen UR wordt belang gehecht aan de vriendschapsrelatie. Er is weliswaar geen universiteit in Zhangzhou, maar het is wel een economisch belangrijk gebied: zowel stad als industriegebied ontwikkelen zich snel.

---

² Brief van Aalt A. Dijkhuizen aan G. van Rumund, d.d. 27 juni 2007.

Ook is de nabijheid bij Taiwan en de gelijke culturele achtergrond van de bevolking van de regio en de bevolking van Taiwan van belang. Er zijn twee hoger onderwijsinstellingen die qua niveau en praktijkgerichtheid vergeleken kunnen worden met Van Hall Larenstein. Dit zijn het Zhangzhou Normal College en het Zhangzhou Institute of Technology. In het China Merchants Zhangzhou Development zone vestigen zich bedrijven die veel ruimte nodig hebben en belang hebben bij snelle toegang tot zee. Het Nederlandse bedrijf Huis-Itrec is er gevestigd. Het is gespecialiseerd in staalconstructies voor de scheepvaart en bekend bij het Wageningse bedrijf Marin.

Op 19 november 2007 werd een *Letter of Intent* getekend tussen de burgemeesters van beide steden. In deze intentieverklaring wordt gesteld dat de vriendschappelijke relatie tussen beide gemeenten 'gebaseerd is op de relatie tussen Wageningen Universiteit en Research Centre en de stad Zhangzhou'.

5.2 Huidige situatie

Burgemeester Van Rumund heeft de afgelopen jaren Zhangzhou drie keer bezocht. De burgemeester probeert 1x per 2 jaar een bezoek aan Zhangzhou af te leggen. Aanwezigheid van een Wageningse delegatie rondom de beroemde "Agricultural Fair" wordt zeer op prijs gesteld.

5.3 Resultaten

Burgemeester van Rumund heeft Zhangzhou drie keer bezocht: in 2007 om de *Letter of Intent* te ondertekenen, in 2009 om de "Overeenkomst voor de totstandkoming van een vriendschappelijke relatie" te ondertekenen en als onderdeel van een delegatie van 18 personen van de provincie Gelderland en het Gelderse bedrijfsleven en in 2011 voor de opening van de Wageningen Road. Dit is een tweebaansweg die leidt naar het Sino-Europe Agriculture Technology Development Centre. Het Centrum is een nieuw agrarisch trainingscentrum dat gestart is met hulp van de Nederlandse overheid. Wageningen UR en het Nederlandse bedrijfsleven verzorgen hier cursussen.

In 2008 bezocht de Fujian Trade Delegation Wageningen. In juni 2009 bezocht de loco-burgemeester van Zhangzhou de gemeente Wageningen, de directe aanleiding was de voorstelling van het Zhangzhou Puppet Theatre (zie onder). In 2011 bezocht een delegatie van de gemeente Zhangzhou Wageningen en Wageningen UR. Deze delegatie heeft tevens een bezoek gebracht aan Gödöllö. Beide gemeenten onderzoeken de mogelijkheid voor nadere contacten middels het ondertekenen van een intentieovereenkomst. Eveneens in 2011 ontving Van Rumund als hoofd van een delegatie van de provincie Gelderland een delegatie o.l.v. de vice gouverneur van de provincie Fujian, die er op gericht was om het toeristisch potentieel van de Provincie Fujian te promoten. Naast de uitwisseling van delegaties is er binnen de vriendschapsrelatie één culturele activiteit georganiseerd. De gemeente Wageningen heeft in de periode dat het beroemde Zhangzhou Puppet Troupe door Europa toerde twee gratis voorstellingen georganiseerd. Bijna 600 mensen hebben de voorstelling gezien. De gemeente had de publiciteit zeer goed geregeld met persoonlijke uitnodigingen, posters en foldermateriaal.

5.4 Doelstellingen gehaald?

De doelstelling van de vriendschapsrelatie met Zhangzhou zoals hij geformuleerd is in de overeenkomst luidt als volgt: 'Beide partijen komen overeen om vriendschappelijke contacten tussen mensen uit beide steden en de uitwisselingen en samenwerking op het gebied van economie, handel, wetenschap en technologie, cultuur en onderwijs etc. op basis van gelijkwaardigheid en wederzijds voordeel te promoten.' Hierbij wordt aangetekend dat de vriendschappelijke relatie tussen beide gemeenten gebaseerd is op de relatie tussen Wageningen Universiteit en Research Centre en de stad Zhangzhou.

Met de ondertekening van de overeenkomst, de uitwisseling van delegaties en de optredens van het poppentheater kan men concluderen dat de doelstelling behaald is. Zowel Wageningen UR als de Chinese autoriteiten lijken tevreden met de status van de vriendschapsrelatie.

Conclusie: doelstelling is gehaald.

5.5 Draagvlak

Gemeenten die een vriendschapsrelatie hebben streven niet naar draagvlak onder de bevolking. Dit in tegenstelling tot een stedenband. Er zijn dan ook geen burgers van Wageningen betrokken en er is geen Chinese gemeenschap van betekenis in Wageningen, anders dan de paar honderd Chinese studenten die aan Wageningen UR studeren.

Bij Wageningen UR zijn de medewerkers betrokken bij de vriendschapsband die projecten uitvoeren in Fujian Province en Zhangzhou. Er is één bedrijf in Wageningen, Marin, dat activiteiten in de regio van Zhangzhou ontplooit.

6 Organisatie en beleid van de gemeente Wageningen

6.1 De portefeuillehouder

De stedenbanden vallen onder burgemeester Van Rumund. Ook in het verleden waren de portefeuillehouders voor dit beleidsterrein (op één keer na) burgemeesters. De huidige burgemeester is goed op de hoogte van stedenbanden en voelt zich erbij betrokken. Hij maakt er ook tijd voor vrij: hij bezoekt de zustersteden en relevante activiteiten van de stedenbandstichtingen.

6.2 De Raad

Enkele raadsleden zijn actief betrokken bij stedenbanden: zo is het raadslid Mathilde Maijer voorzitter van de Stichting Samenwerking Wageningen - Ndiza en gingen enkele raadsleden mee met een uitwisseling naar Gödöllö.

Op 15 november 2007 heeft de raad gediscussieerd over het evaluatierapport over de stedenbanden uit 2007. Het college gaf daarbij aan achter de bevindingen en de aanbevelingen in het evaluatierapport te staan, behoudens de aanbeveling om de formatie uit te breiden. Het voorstel van het college is door de raad aangenomen. In de discussie over het voorstel stonden twee punten centraal. Het eerste was dat de relatie met Ndiza meer moet zijn dan een projectrelatie: het gaat niet alleen om het financieren van projecten, maar om betrokkenheid en bewustwording van de Wageningse bevolking. In de relatie tussen Wageningen en Ndiza zou volgens de raadsleden van PvdA, D66 en CDA aangesloten moeten worden bij de millenniumdoelen.

De gemeenteraad is beter geïnformeerd over de stedenbanden dan in 2007 doordat er nu jaarlijks een nieuwsbrief gemaakt wordt voor de raad met informatie over en activiteiten van de stedenbanden. Bij de hoorzitting op 6 juni 2011 over de kadernota over de gemeentelijke bezuinigingen heeft Ingeborg Leeffink, bestuurslid van de stedenband Mörfelden-Walldorf als een van de twintig sprekers het woord gevoerd namens de stedenbanden met Mörfelden-Walldorf, Gödöllö en de projectrelatie met Ndiza.

6.3 Beleidsnota

Er is geen recente nota voor het beleidsterrein internationale samenwerking. In de korte notitie 'Internationale samenwerking 2002-2006' van september 2002 werden de doelen voor dit terrein geformuleerd. De notitie kreeg een update in maart 2006: 'Uitgangspunten voor het Wageningse beleid, notitie internationale samenwerking 2002-2006'. In oktober 2008 werden de aanbevelingen uit het rapport "Evaluatie stedenbanden Wageningen" verwerkt in de notitie "Stand van zaken internationale samenwerking en stedenbanden 2008".

In de notitie 'Uitgangspunten voor het Wageningse beleid, notitie internationale samenwerking 2002-2006' worden de doelstellingen voor internationale samenwerking als volgt geformuleerd:

1. een bijdrage leveren aan activiteiten in de Wageningse samenleving die vrede en veiligheid bevorderen;
2. een bijdrage leveren aan democratiseringsprocessen en conflictbestrijding;
3. solidariteit;
4. kennisuitwisseling middels de 'collega tot collega' benadering;
5. versterking lokaal bestuur;
6. versterking samenwerking met het Wageningen University & Research Centre.

Deze doelstellingen kunnen gekoppeld worden aan de verschillende stedenbanden: de eerste geldt vooral voor Mörfelden-Walldorf, de tweede voor de toenmalige contacten met Kroatië, de derde voor Ndiza en de vierde en de vijfde voor Gödöllö. De vriendschapsrelatie met Zhangzhou kan gezien worden in het licht van de zesde doelstelling. De doelstellingen op basis waarvan wij de resultaten van de stedenbanden beoordeeld hebben werden in de notitie per stedenband genoemd en gaven de richting aan waarin de gemeente wenste dat de stedenbanden zich destijds zouden ontwikkelen.

6.4 Ambtelijke ondersteuning

Er is één ambtenaar internationale samenwerking (Tjitske Zwerver). Zij is inzetbaar op dit terrein voor 0,41 fte (=15 uur per week). Tot 1 januari 2005 was dit 0,61 fte (=22 uur per week). De ambtenaar internationale samenwerking beheert de subsidieregelingen, ondersteunt/faciliteert de stedenbandstichtingen en –werkgroepen waar mogelijk, en onderhoudt contacten met de partnergemeenten. Zij is verantwoordelijk voor de gemeentelijke inbreng in de stedenbandrelaties en de organisatie van ontvangsten van buitenlandse delegaties. Zij adviseert het college op het gebied van internationaal beleid en verzoeken van VNG/Wageningen UR m.b.t. buitenlandse delegaties. Daarnaast is er ondersteuning door een medewerkster externe betrekkingen (Karianne Radstake) voor 100 uur (0,074 fte) voor de uitvoerende werkzaamheden rondom de jaarlijkse uitwisselingen met Gödöllö. De Wageningse groepen loven de toegankelijkheid en de samenwerking met de gemeente.

7 Conclusies en aanbevelingen

7.1 Mörfelden-Walldorf

De stedenband met Mörfelden-Walldorf draait gestaag op een gemiddelde van drie uitwisselingen per jaar. Doordat Pantarijn en de Bertha von Suttnerschule de uitwisseling weer opgestart hebben, worden meer jongeren bereikt. De stedenband heeft veel contacten met de kunstsector. Hierdoor konden exposities in beide steden tot stand komen en vond een fotowedstrijd plaats. De Werkgroep is niet bang voor vernieuwing, zo maakt zij bijvoorbeeld goed gebruik van de sociale media. Ook de contacten met de pers zijn goed.

Aanbeveling: Op de ingeslagen weg doorgaan.

Een sterke kant van de stedenband is de positieve, enthousiaste houding van de gemeente en de Freundeskreis in Mörfelden-Walldorf. De Freundeskreis organiseert met enige regelmaat activiteiten waarbij niet alleen vertegenwoordigers van Wageningen, maar ook van de Franse en de Italiaanse zusterstad aanwezig zijn. Ook Wageningen heeft een tennistoernooi georganiseerd waarbij de stedenbanden van Mörfelden-Walldorf aanwezig waren. En de gemeente Mörfelden-Walldorf geeft jaarlijks €2.000,- aan de Stichting Samenwerking Wageningen-Ndiza.

Aanbeveling: Zoals Mörfelden-Walldorf haar stedenbanden met elkaar in contact brengt, zo zou Wageningen dit ook kunnen doen met Mörfelden-Walldorf en Gödöllö. Het jubileumjaar 2013 rond 750 jaar Wageningen biedt hiervoor mogelijkheden.

7.2 Ndiza

Sinds de evaluatie in 2007 heeft de band met Ndiza een nieuwe impuls gekregen door de komst van twee nieuwe bestuursleden en door het nieuwe beleid dat is ingezet. De Stichting richt zich niet langer op het realiseren van gebouwen in Ndiza maar op kleinere, meer sociale projecten. Deze nieuwe soort projecten maken het mogelijk om de Wageningse bevolking meer te betrekken. Scholieren, studenten en anderen worden uitgenodigd om hun kennis te delen met mensen in Ndiza. Hierdoor ontstaat bewustwording van de weerbarstige ontwikkelingsproblematiek en wordt de solidariteit tussen de bevolking in beide steden versterkt.

Aanbeveling: Op de ingeslagen weg doorgaan.

De Stichting maakt gebruik van sociale media zoals Twitter en Facebook, maar lijkt hier niet heel actief op. Ook haalde zij een maal geld op voor een project via de crowdfunding website van AKVO.org.

Aanbeveling: de Stichting trekt jongeren aan om in Ndiza ICT projecten op te zetten. Dezelfde jongeren kunnen ook de Stichting adviseren om effectief sociale media beleid op te zetten: om de bevolking in Wageningen te betrekken en om fondsen te verwerven.

Door de beleidswijzing van de Stichting zijn er binnen de band met Ndiza veel meer mogelijkheden ontstaan om de bevolking van Wageningen bewust te maken van de millenniumdoelen en om jongeren bij de projectrelatie te betrekken. Bovendien sluit de Stichting tegenwoordig aan bij de jongeren activiteiten die Pantarijn uitvoert met de King David Academy in Kigali (Rwanda).

Aanbeveling: Beoordelen of de diensten binnen de vernieuwde Millennium Gemeente Campagne (zie bijlage II) die er op gericht zijn om jongeren te betrekken bij de millenniumdoelen geschikt zijn om de uitstraling van de activiteiten te vergroten.

7.3 Gödöllő

De informatievoorziening is sinds 2007 verbeterd doordat de stedenband het initiatief nam de website www.twincitieswageningen.eu op te richten. Ook levert de Stichting artikelen aan voor de Nieuwsbrief "Stedenband/projectrelatie". Er verschijnen weinig berichten in de lokale media. De stedenband gebruikt geen sociale media zoals Facebook en Twitter.

Aanbeveling: probeer de lokale media te interesseren door zelf artikelen aan te bieden en door het gebruik van sociale media. Communicatie over de stedenband wint aan kracht als zij een persoonlijke invulling krijgt, als de lezer een beeld krijgt van de mensen binnen de stedenband.

De gemeente Wageningen maakt weinig gebruik van externe subsidiemogelijkheden: Europa voor de Burger (het voormalige Jumelagefonds), of Europese subsidieprogramma's voor uitwisselingen van leerlingen.

Aanbeveling: ambtelijke capaciteit vrijmaken om te onderzoeken welke subsidieprogramma's geschikt zijn voor samenwerking of hiervoor een subsidioloog inschakelen.

7.4 Zhangzhou

De vriendschapsband met Zhangzhou heeft, in tegenstelling tot de twee stedenbanden en de projectrelatie, niet tot doelstelling om de bevolking van Wageningen te betrekken of bewust te maken.

Aanbeveling: de vriendschapsbanden met Zhangzhou niet financieren vanuit de begroting van internationale samenwerking, maar uit de begroting van representatie of van economisch beleid.

7.5 Organisatie en beleid gemeente

De basis voor het beleid wordt geschetst in de nota uit 2002. In reactie op de aanbevelingen van de evaluatie uit 2007 is wel de notitie geschreven 'Stand van zaken internationale samenwerking en stedenbanden 2008' maar de doelen zijn gelijk gebleven. In de brief aan de gemeenteraad (d.d. 21 oktober 2008) schrijft de burgemeester dat het de bedoeling is om de stedenbanden en projectrelatie elke 5 jaar tegen het licht te houden en dat dan (dus in 2012) het juiste moment is om de kadernotie aan te passen en aan de gemeenteraad voor te leggen.

De ontwikkeling van ideeën over het beleidsterrein hebben de laatste tien jaar niet stilgestaan. Zo wordt de term 'gemeentelijke internationale samenwerking' steeds minder gebruikt en wordt zij vervangen door 'gemeentelijk internationaal beleid' om aan te geven dat op alle gemeentelijke beleidsterreinen sprake is van internationalisering. Veel gemeenten formuleren hun beleid dan ook in de vorm van een drieslag: halen - brengen - leren. Hierbij moet wel aangetekend worden dat het 'brengen' (hulp bieden, bewustwording) ook een belangrijke focus heeft op de eigen samenleving. Het wordt gezien als een vorm van burgerschap die sociale cohesie bevordert en als een vorm van wereldburgerschap die draagvlak creëert voor het oplossen van wereldwijde problemen.

De afwezigheid van een nota heeft negatieve consequenties. Het draagvlak in de raad is gebaseerd op de goodwill richting de stedenbanden, maar niet gebaseerd op een visie. Als er een afweging gemaakt moet worden in deze tijden van bezuiniging is er geen kader op basis waarvan dit gedaan kan worden.

Aanbeveling: Stel een nieuwe nota internationaal beleid vast waarbij uitgegaan wordt van de belangen van de gemeente Wageningen. In deze nota is internationale samenwerking/de stedenbanden een onderdeel van een grotere visie op de plaats van Wageningen in de wereld.

Sinds de kritiek van de evaluatie uit 2007 dat de informatievoorziening vanuit de stedenbanden karig was maakt de gemeente Wageningen een keer per jaar de nieuwsbrief 'Gemeente Wageningen: Stedenbanden/projectrelatie'. De nieuwsbrief oogt professioneel. De tekst wordt geschreven door de bestuursleden van de stedenbanden. De inhoud is geschikt als verslaglegging richting de raad, maar niet om burgers te interesseren voor de internationale activiteiten. Daarvoor moet de schrijfstijl losser zijn en de inhoud persoonlijker. De nieuwsbrief wordt verspreid onder alle betrokken Stichtingen/werkgroep, Wageningen UR, raad- en commissieleden, wordt uitgedeeld aan de perscontacten tijdens het wekelijkse persgesprek. Hij wordt gepubliceerd op de Gemeentepagina, op de gemeentelijke website en de websites van de Stichtingen. Hij ligt bij de Informatiebalie en bij de burgemeester op zijn kamer.

Aanbeveling: Bied een korte schrijfcursus aan aan de mensen van de Stichtingen die vaak artikelen schrijven. Zo'n cursus zou door iemand van communicatie gegeven kunnen worden. Het doel van de cursus is om een enthousiasmerende en doelgroep gerichte schrijfstijl aan te leren. De Nieuwsbrief zou ook aan bijvoorbeeld bibliotheken, en andere openbare instellingen verspreid kunnen worden. Indien er een special gemaakt wordt rond 750 jaar Wageningen zou deze aan alle relaties gestuurd kunnen worden.

7.6 Handvatten voor bezuiniging

VNG International is gevraagd om handvatten te bieden voor de bezuinigingen (€20.000,- op een totaal van €60.000,- voor activiteiten, subsidie en ambtelijke uren). Wij raden hierbij aan om uit te gaan van twee uitgangspunten:

- de Wageningse bevolking meer bij de stedenbanden betrekken;
- het zwaartepunt verplaatsen naar het particulier initiatief

Met deze twee uitgangspunten in gedachte stellen wij voor om vooral te bezuinigen op de volgende punten:

- Thema/werkbezoeken vanuit de ambtelijke organisatie;
- De gasten van de stedenbanden niet meer bij het symposium/vrijheidsdebat op 5 mei uitnodigen in verband met de hoge kosten voor vertalen/tolken;
- De betrokkenheid van de adviseur internationale samenwerking bij de organisatorische kanten van de uitwisselingen verminderen;
- De bijdragen aan de reiskosten verminderen;
- De redactie van de nieuwsbrief bij de Stichtingen neerleggen.
- De activiteiten die binnen de vriendschapsband met Zhangzhou uitgevoerd worden (met name uitwisseling van officiële delegaties) uit een andere budgetlijn financieren. De doelstellingen van de vriendschapsband vallen geheel buiten bovengenoemde uitgangspunten. Financiering vanuit representatie of economische zaken ligt meer voor de hand.

BIJLAGE I: Geïnterviewden

Gemeente:

- Geert van Rumund, burgemeester van Wageningen en portefeuillehouder internationale samenwerking
- Tjitske Zwerver, adviseur internationale samenwerking

Stedenband met Gödöllö:

- Kees Beurmanjer, voorzitter van de Stichting Stedenband Wageningen Gödöllö

Stedenband met Mörfelden-Walldorf:

- Ingeborg Leeftink, voorzitter van de Werkgroep Mörfelden-Walldorf
- Marlou Kursten, bestuurslid van de Werkgroep Mörfelden-Walldorf

Projectrelatie met Ndiza:

- Mathilde Maijer, voorzitter Stichting Samenwerking Wageningen Ndiza

Vriendschapsband met Zhangzhou

- Jan Fongers, relatiemanager Azië van Wageningen UR

BIJLAGE II: VNG International / Millennium Gemeente campagne

VNG International is de organisatie voor internationale samenwerking van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. Het is een internationaal opererend bedrijf met vijftig medewerkers dat jaarlijks tussen de 50 en 60 projecten ter versterking van lokaal bestuur in ruim 30 landen uitvoert met financiering van o.a. de Europese Unie en de Wereldbank. In het Local Government Capacity-Building Programme (LGCP) werken VNG International en Nederlandse gemeenten samen om het lokale bestuur in negen ontwikkelingslanden te versterken. Dit programma wordt gefinancierd door het ministerie van Buitenlandse Zaken.

In de Millennium Gemeente campagne ondersteunt VNG International de ruim 150 Nederlandse Millennium Gemeenten met diensten die speciaal voor deze campagne ontwikkeld zijn. Hiermee worden Millennium Gemeenten zichtbaarder en worden de initiatieven van burgers (m.n. jongeren) en bedrijven gestimuleerd. Teams 2015 spelen een centrale rol. Zij bestaan uit jongeren, raadsleden, ondernemers en prominenten die een goede band onderhouden met hun gemeente. Ze organiseren allerlei activiteiten die invulling geven aan de Millennium Gemeente campagne. VNG International ondersteunt indien nodig bij het opzetten van een goed functionerend Team 2015.

VNG International voert in opdracht van de VNG het beleidswerk voor gemeentelijk internationaal beleid uit, evalueert stedenbanden en adviseert gemeenten over hun internationale beleid. Websites: www.vng-international.nl en www.millenniumgemeente.nl.